

A GAZDASÁGI, MŰSZAKI FEJLŐDÉS HATÁSA A SZERZŐDÉSEK JOGÁRA*

Dr. Török Éva¹

¹doktorjelölti ösztöndíjas, Debreceni Egyetem Társadalomtudományi Doktori Tanács
*Jelen tanulmány aTÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0024 jelű pályázat keretei között készült.

SUMMARY

In this communication, the effects of the economical, moreover the technical growth on the contract law is presented comprehensively. The traditional framework of the civil law contracts has been broken by the development and phenomena of market economy in our country. Furthermore the legal milieu has to go by the changed demands of the economic operators. As results of the business-like management, the large investments as well as the cross-border transactions formed more and more novel, the so-called atypical contracts in the Hungarian law. New contracting methods are linked with the technological evolution. At first, the pre-prepared model contracts came into view by the development of the mass production, additionally the digital environment vivified the possibilities of electronically created contracts. The contract law legislation of the European Union had a significant effect on the discussed field also.

Kulcsszavak: atipikus szerződés, általános szerződési feltétel, európai szerződési jog

1. BEVEZETÉS

A magyar jogban a piacgazdaság kifejlődése meghatározó befolyást gyakorolt a szerződések jogára, szétfeszítette a Polgári Törvénykönyv (a továbbiakban: Ptk.) kereteit. A határon átnyúló ügyletek, a tömegmértetű beruházások, az üzletszerű gazdálkodás újabb és újabb megállapodásokat, atipikus szerződéseket hívott életre. A technikai fejlődés részben egységesítést eredményezett, részben pedig túlrészletező, önszabályozó megállapodásokhoz vezetett. A gyors technológiai fejlődésnek köszönhető digitális környezet a szerződések jogának területét is elérte.

A tanulmány három részre tagolódik. Az atipikus szerződések rövid áttekintését az elektronikus kereskedelmi szolgáltatással összefüggő szerződések sajátosságainak bemutatása követi. A dolgozat második egysége az igen gyakran alkalmazott általános szerződési feltételekkel foglalkozik. Majd, figyelemmel arra, hogy a szerződések joga területén az Európai Unió jogalkotása rendkívül meghatározóvá vált az elmúlt években, az eddigi eredmények megjelenítésére kerül sor.

2. SZERZŐDÉSKÖTÉS ELEKTRONIKUS ÚTON

Az atipikus szerződések önálló megállapodások, azonban nem rendelkeznek annyi típusalkotó ismérvvvel hogy a Ptk.-ban nevesített szerződések közé bekerüljenek. Ugyanakkor a gyakorlat az, hogy az újonnan megjelenő megállapodások de facto innominát szerződésként jelennek meg, majd rendszeressé válásukkal a vegyes vagy az atipikus kontraktusok közé sorolódnak, míg végül jogalkotói szándék eredményeképp bekerülhetnek a Ptk.-ba (Papp I. 2011). Ahogyan történt ez a franchise-, a faktoring- és a lízingszerződéssel. Ezek ugyanis szerepelnek a Kodifikációs Főbizottság által elfogadott új Ptk. szakmai szövegtervezetében.

Az atipikus szerződések számos csoportismérvvvel rendelkeznek. Általában idegen eredetű nevük van (pl. franchise-, faktoring-, merchandising szerződés). Bár a Ptk. nem rendelkezik az atipikus megállapodásokról, azok többségében törvényi, kormányrendeleti szinten vagy átültetett nemzetközi egyezmények révén kodifikálva lettek. Jellemző módon a külföldi szabályok és a hazai szokások nagy hatást gyakoroltak a vonatkozó előírások kialakulására. Annak ellenére, hogy az alakszerűségekre vonatkozó rendelkezések nem egységesek, a gyakorlat az, hogy a felek – akár érvényességi, akár biztonsági szempontból – minden esetben

írásba foglalják az atipikus kontraktusokat. A tárgyalt területen rendkívül gyakori az általános szerződési feltételek alkalmazása, valamint erőteljesen megjelenik az Európai Unió jogközelítésre irányuló törekvése (Papp II. 2011).

A tanulmány az atipikus szerződések közül csak az elektronikus kereskedelmi szolgáltatással összefüggő szerződés megkötésének sajátosságait taglalja, tekintettel arra, hogy talán ez kapcsolódik legszorosabban mind a gazdasági, mind a műszaki fejlődéshez. Az internet elterjedésével az ügyletek gyorsabbá, könnyebbé és olcsóbbá, az ajánlatok könnyedén összehasonlíthatóvá váltak, ugyanakkor a XX. század végi technikai fejlődés eddig nem ismert visszaélni lehetőségek előtt nyitott utat. Az ismeretlenség és az adatlopás veszélyét kell a lehető legkisebbre csökkenteni a jogi szabályozás által.

Az elektronikus szerződéskötés két fő problémáját a hitelesség kérdése és a felek fizikai távolléte jelenti (Verebics 2001). Ennek következtében a vonatkozó rendelkezéseknek a forgalom biztonságát és a fogyasztók védelmét kell garantálni (Balogh 2000). A bizalom megteremtése mindkét fél érdeke, éppen ezért annak fokozása céljából a jogalkotó több jogintézményt is beiktatott a szabályozásba. Ilyen például a részletesen szabályozott tájékoztatási kötelezettség és a one-click-order tilalma, azaz egyetlen kattintás eredményeképp nem jöhet létre a szerződés.

Az együttműködési kötelezettség megnyilvánulási formája a rendelés körében megjelenő, a szolgáltatót terhelő fokozott tájékoztatási kötelesség. A tájékoztatónak ki kell terjedni a szolgáltató jogalanyiságára. Annak érdekében, hogy a fogyasztó tudja, kivel kerülhet szerződéses kapcsolatba, a vonatkozó adatokat elektronikus úton közvetlenül és folyamatosan, könnyen hozzáférhető módon kell közzétenni. A szolgáltató köteles tájékoztatni az igénybe vevőt még a rendelés elküldése előtt a szerződés megkötéséhez szükséges technikai lépésekről. Ennek célja, hogy előre látható legyen a szerződéskötés folyamata. A felvilágosításnak arra is ki kell terjedni, hogy az adatbeviteli hibák hogyan javíthatók a megrendelés elküldése előtt. A többnyelvű környezet miatt a tájékoztatás tárgyát képezi az is, hogy melyek a szerződéskötés lehetséges nyelvei. Ennek idegen nyelvű honlapon, határon átnyúló ügyleteknél lehet jelentősége, de ennek hiányában, kizárólag magyar fogyasztókat kiszolgáló webáruházak esetén is kifejezetten utalni kell arra, hogy a szerződés nyelve a magyar.

A rendelkezések célja, hogy az igénybe vevő az akaratlan hibák elkerüléséhez szükséges ismeretek birtokában küldhesse el megrendelését. A szolgáltatót terhelő adatszolgáltatási kötelezettség mind formai, mind tartalmi szempontból részletesen szabályozott. Az adatokat a hozzáférhetőség érdekében elektronikus úton kell közzétenni oly módon, hogy bármikor elérhetők és egyedileg leihívhatók legyenek. További követelmény a közérthetőség és a magyar nyelv alkalmazása (Fézer 2009).

A szerződő felek vonatkozásában létezik egy megoldásra váró probléma, nevezetesen a cselekvőképesség kérdése. A felek fizikai távolléte miatt gyakorlatilag ellenőrizhetetlen, hogy a szerződő fél cselekvőképese-e vagy éppen egy cselekvőképtelen személy ad le megrendelést az interneten. Az általános szabályok szerint ez a nyilatkozat semmis, ugyanakkor, ha a nyilatkozattevő a másik felet megtéveszti cselekvőképessége vonatkozásában, tőle a szerződés teljesítése követelhető. Kívánatos, hogy a megrendelés folyamatába bekerüljön egy olyan nyilatkozat, melyet az igénybe vevő tesz azáltal, hogy pl. válaszol arra a kérdésre: „Elmúlt már 18 éves?” Megoldást jelenthet az is, ha a szolgáltató az adott személyhez tapadó adatokat kér (Strihó 2009). Felmerül tehát a kérdés, hogy egy kiskorú által elektronikusan kötött szerződés érvényes és kikényszeríthető-e. Egyes jogrendszerek sajátos megoldást alkalmaznak. A francia jog a kérdés megválaszolására az ún. látszatelméletet dolgozta ki: a szülőket akkor is kötelezi a gyermekük által elektronikusan kötött szerződés, ha a kiskorú visszaélt a hitelkártyával. A szolgáltató számára ugyanis a gyermek a kártya tulajdonosának,

cselekvőképes személynek tűnt. A magyar jogban lehetőség van arra, hogy ha a szülő időben észleli a gyermek helytelen tettét, az elállási jog gyakorlásával visszalépjen a szerződéstől.

A Gazdasági Versenyhivatal Versenytanácsa egyre több olyan ügyben jár el, ahol döntésében az interneten megjelenő tájékoztatással szembeni követelményeket is megfogalmaz. Hangsúlyozza, hogy az internet – jellegéből adódóan – alkalmas arra, hogy információkat gyorsan és kényelmesen elérhetővé tegyen. Azonban a fogyasztó döntésének meghozatalát általában éppen ezeknek a szelektálása, a releváns adatok megtalálása és kiválasztása, s azok feldolgozása nehezíti. Ebből fakadóan követelményként fogalmazódik meg, hogy a fogyasztók számára lényeges információk könnyen elérhetők legyenek, fogyasztóbarát módon kerüljenek elhelyezésre (Vj-129/2005/31. számú és Vj-133/2005/26. számú határozat). A fogyasztótól nem várható el, hogy a vállalkozás egyik oldalon közzétett tájékoztatását a honlap többi oldalán elhelyeztetel összevesse, s ezáltal ő ellenőrizze azok valóságtartalmát (Vj-053/2007/21. számú határozat).

A Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság 2009-ben kiemelt ellenőrzési területnek tekintette az elektronikus kereskedelmi tevékenység elemzését, így a tájékoztatási kötelezettség teljesítésére vonatkozó vizsgálatot folytatott le 306 webáruház honlapjára kiterjedően. A felügyelőségek sajnálatos módon csaknem 97 %-ban tapasztaltak szabálytalanságot, amely arány magasabb az elmúlt évekhez képest. Az elemzés eredményei azt mutatják, hogy a korábbi ellenőrzés ellenére a szolgáltatók nem igyekeznek a hiányosságok pótlására, holott a kijavítás nem okoz komolyabb nehézséget az üzemeltető számára. A gyors hiánypótlásra fogyasztóvédelmi okból lenne szükség. A tapasztalatok szerint tehát indokolt a folyamatos hatósági jelenlét, azaz a vizsgálat rendszeres lefolytatása (Wittich 2010). Fontos kiemelni, hogy a fogyasztóvédelmi hatóság mozgásterét a 2008. szeptember 1-jén hatályba lépett, a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló 2008. évi XLVII. törvény kiszélesíti, amely elsősorban a megtévesztő, félrevezető és az átláthatóság követelményét nem teljesítő tájékoztatások szankcionálását segíti elő. Ennek a törvénynek az ismertetése azonban már meghaladja ennek a tanulmánynak a kereteit.

Az elektronikus úton történő szerződéskötés témakörének vizsgálata meglehetősen összetett. A leírtak azt jelzik, hogy az új technika kihívás elé állítja mind a jogalkotókat, mind a jogalkalmazókat. Tekintettel arra, hogy a fogyasztó kiszolgáltatottabb helyzetben van, mint a hagyományos ügyleteknél, biztosítani kell a fokozott védelmét, illetve törekedni kell a fogyasztói tudatosság növelésére. Mindezekon túlmenően a vállalkozások oldalán is meg kell tenni a szükséges intézkedéseket, s az elektronikus kereskedelemmel kapcsolatos jogi ismereteiket bővíteni kell.

3. AZ ÁLTALÁNOS SZERZŐDÉSI FELTÉTELEK SAJÁTÓSÁGAI

A tömegtermelés kialakulásával a XIX. század folyamán Európa-szerte megjelentek a több ügyletre előre elkészített szerződésminták. A meglehetősen gyors gazdasági fejlődés tipizált árakat, szolgáltatásokat eredményezett, amelyek többnyire dömpingszerűen jelentek meg a piacon. A nagyvállalatok az árakat úgy alakították ki, hogy felbecsülték az áru minőségét, beszerezhetőségét, a teljesítési határidőt és a vállalt garanciákat is. A vevő nem alkudozhatott, vagy vásárolt, vagy más eladót keresett (Horváth 2006).

A kontraktusok jogában mára tömegessé vált – már az 1980-as években a belföldi termékforgalom szerződéseinek kb. 80%-a standardizált volt – az általános szerződési feltételek (a továbbiakban: ászf) alkalmazása. Az ászf-eket az egyik fél egyoldalúan, általánosan és személytelenül határozza meg azzal a céllal, hogy azokat minden lehetséges szerződő partnerével szemben alkalmazza. A feltételek megvitatására, módosítására nincs mód. Tulajdonképpen csak a szerződő fél adatait kell beírni, a szerződési feltételrendszer minden esetben azonos marad.

Kétségtelen, hogy a standardizált szerződések számtalan előnnyel rendelkeznek: költségek racionalizálása, idő megtakarítása, bizonytalanság csökkentése, hatékonyság növelése, illetve a versenyképesség javítása. Látszólag ezek mind a gazdálkodó szervezet oldalán jelentkeznek, ugyanakkor a költségek csökkenése az árak mérséklődését eredményezi, ami már a fogyasztó oldalán kedvező (Bassola 2005).

Annak ellenére, hogy önmagában az ászf-ek nem veszélyeztetik a felek egyenlőségét, vagyis alapvetően semleges jelenségről van szó, az a tendencia látszik kirajzolódni, hogy a kikötések révén alkalmazójuk egyoldalú előnyöket kíván biztosítani a maga javára. A gyakorlatban a legkomolyabb problémát az alkalmazó alanyok gazdasági pozíciójának a túlsúlya, és ebből következően a szerződési szabadság elvének esetleges sérelme jelenti (Bebök – Kapa 1997). Az említett elv a szerződés meg nem kötésének szabadságára redukálódik (Bassola 2004). A szerződési szabadság a gyengébbek oldalán tulajdonképpen illúzióvá válik (Kónyáné Simics 2000). A legtöbb esetben az ászf-ek megismerése körülményes, a szerződéstől elkülönítetten, apró betűkkel tipografálva, sűrűn nyomtatott szövegben jelennek meg. Más esetekben a kikötéseket pl. a számla hátoldalára nyomtatják, így a fogyasztó a jogviszony tartalmát már eleve csak a szerződéskötés után ismerheti meg (Takáts 1980). Gyakran előfordul, hogy a szerződő felek csak akkor szereznek tudomást az üzletszabályzatok tartalmáról, amikor az általuk igénybe vett szolgáltatást nem tartják megfelelőnek (Fehér 1982). Megismerhetőség esetén is a szerződők gyakran idő hiányában nem mélyülnek el figyelmesen a blanketta szövegében, de ha még meg is teszik, bonyolult nyelvezete miatt nem értik meg annak pontos jelentését, és egyébként sincsenek abban az alkupozícióban, hogy vitassák azokat. Közismert jelenség, hogy a jóhiszemű fogyasztó abból a szociálpszichológiai megfontolásból írja alá az ászf-ek alkalmazásával létrejövő kontraktust, hogy „a feltételeket nem vitatom, hiszen mások is így tesznek”.

A szabványszerződések létjogosultságát, szükségességüket a tömegtermelés viszonyai között, sőt jelentős előnyeiket mindenki elismeri. A standardizált szerződések csak lehetőséget adnak arra, amit a gazdasági túlsúlyban lévő fél úgyis megtehetne (Vékás 1977). Amennyiben valamely általános szerződési feltétel a felek valamelyikének túlnyomóan biztosít kedvezményeket, akkor ennek oka nem a standardizáció önmagában semleges folyamata, hanem a piaci mechanizmus fogyatékoságai, a gazdaságszerkezeti torzulások és az egyenlőtlen szerződési pozíciók (Takáts 1983).

Az ászf-ek a gyakorlatban hitelintézetek, biztosítótársaságok, közlekedési vállalatok, közüzemi szolgáltatók, telefontársaságok és utazási irodák szerződéseiben jelennek meg. Az ászf-ek alkalmazásával létrejövő biztosítási szerződések körében például problémát jelenthet az, hogy a biztosítók az ászf-ek kidolgozásával maguk határozzák meg azt, hogy mely biztosítási eseményre s milyen feltételekkel vállalnak kockázatot. Az ászf-eket szabályzatba foglalják, melyek a szerződés megkötésével annak részévé válnak, és eltérő rendelkezés hiányában alkalmazandók az adott jogviszonyra, feltéve, hogy annak tartalmát a szerződő fél megismerte, azt részére átadták. A gyakorlatban a biztosító blankettáján szerepel az a kikötés, hogy a szerződő fél a szabályzat tartalmát megismerte. Ezt a szöveget a szerződő fél aláírja úgy, hogy az esetek többségében el sem olvassa, és szabályzatot részére nem adnak át. Utóbb a biztosító valamely, a szabályzatban meglévő mentesülési okra hivatkozik, a fél pedig közli, hogy azt sohasem látta, részére nem adták át. A perben a szerződő félnek kell bizonyítania, hogy nem kapta meg az ászf-eket. Ez azonban csak kis százalékban lehet sikeres (Szerencsés 2001).

Az általános szerződési feltételek alkalmazása elengedhetetlen része a gazdasági életnek, az egyedi alkudozások ugyanis ellehetetlenítenék a tömegmértű termék- és szolgáltatásnyújtást. Alkalmazásuk ugyanakkor bizonyos veszélyekkel jár, nem érvényesülnek ugyanis a klasszikus szerződéskötési mechanizmus garanciái, az alkufolyamat elmarad, a jogok és kötelezettségek szerződési egyensúlya megbomlik: Azonban hiba volna

az így létrejövő szerződéseket a hagyományos szerződési modell torzulásaként megítélni, sokkal inkább a modern gazdaság jellegzetességéről van szó. A jogszabályoknak hatékony védelmet kell biztosítaniuk, s a jogalkotóknak a rendelkezések megalkotásakor figyelemmel kell lenniük a standardizált szerződések jellegére, sajátosságaira, s alaposan kell összemérniük az előnyöket és a hátrányokat, hangsúlyozva a fogyasztói érdekek védelmét.

4. AZ EURÓPAI SZERZŐDÉSI JOG FEJLŐDÉSÉNEK TENDENCIÁI

Az Európai Közösségeknek elsődlegesen gazdasági céljaik voltak, s nem aspiráltak a magánjog harmonizálására, a tőke, a személyek, az áruk, valamint a szolgáltatások szabad áramlását tekintették alapvetőnek. Az 1980-as évek végéig tehát a Közösségek nem törekedtek a magánjog egységesítésére, az erre irányuló igény az 1990-es években jelent meg. Nyilvánvalóvá vált, hogy a határon átnyúló kereskedelmet korlátozó nemzeti rendelkezéseket meg kell szüntetni, s a vonatkozó joganyagot közelíteni kell (Király 2000). A harmonizáció így a magánjog területét is utolérte.

A szerződési jog harmonizációjának szükségessége és megvalósításának lehetősége azonban nem egyértelmű. A kérdéskörrel kapcsolatban heves vita bontakozott ki a jogi irodalomban. Számos érv sorakoztatható fel mellette és ellene.

A harmonizáció szükségessége és lehetősége az alábbiakkal támasztható alá: Az áruk, a személyek, a tőke és a szolgáltatások szabad áramlását a szerződési jog sokszínűsége akadályozza, mely a kereskedelem nem vámjellegű korlátozásának tekinthető (Lando 2002). A nemzeti szabályok eltérése zavart és bizalmatlanságot eredményezhet. Az integrációval csökkenthetők az üzleti költségek (pl. megfelelő tájékozódás költségei). A szerződési jog alkalmas a harmonizációra, mert feltehetőleg ugyanaz a belső logika érvényesül a jogi szabályozásnál (pl. a szerződések megkötése vagy teljesítése nagyjából egyforma módon történik bármely piacgazdaságban). Az oly távolinak hitt common law sem jelenthet akadályt az integráció során, hiszen egyfajta spontán közeledés is megfigyelhető (pl. a franchising vagy a lízing elterjedése).

A jogszabályok közelítése ellen a következő tényezők hatnak: A nemzetközi kereskedelem szereplői elegendőnek tartják a jogválasztás lehetőségét és a nemzetközi választottbíráskodást. A nemzeti rendelkezések különbözősége fokozhatja a versenyt. Nem feltétlenül a szerződési jogi differenciák jelentenek problémát. Lehetséges, hogy a nyelvi problémák és a kapcsolattartás nehézségei tartják vissza a fogyasztókat a határon átnyúló vásárlástól. Az üzleti kiadások átalakulnak jogharmonizációs költségekké. A common law és a kontinentális jogcsalád között alapvető különbségek vannak, melyek kizárják az integráció lehetőségét. Míg a kontinentális jogban, ahol a római jog szerepe meghatározó, a bíróságok csupán továbbfejlesztik a törvénykönyveket, addig a common law rendszerben, ahol a római jognak nincs uralkodó szerepe, a jogot maguk a bíróságok teremtik (Verebics 2004). Az egységes szabályok kialakítása nem feltétlenül eredményez egységes jogértelmezést. A rendelkezések értelme ugyanis csak az adott kulturális és nemzeti környezet tanulmányozásával állapítható meg (Osztovits 2002).

A szerződési jog egységesítésére irányuló törekvések először a jogtudományban bontakoztak ki. Az Unió intézményei közül kezdetben csak az Európai Parlament mutatott érdeklődést a téma iránt az 1989-ben és 1994-ben kibocsátott határozataival, melyekben az Európai Polgári Törvénykönyv munkálatainak megkezdését kezdeményezte. A Bizottság és a Tanács figyelme csak a XX-XXI. század fordulóját követően irányult az egységes szerződési jog fejlődése, fejlesztése felé. A jogtudomány területén több csoport is foglalkozott a tárgyalt kérdéskörrel. Munkájuk eredményeként mintaszabályzatok születtek, melyek nem rendelkeznek kötelező erővel. A tevékenység alapja minden esetben az európai államok nemzeti jogrendje, az értékelő, összehasonlító munkát követően a csoportok alapelveket vezetnek le, vagy adott esetben normaszöveget is megfogalmaznak.

Az Európai Unió első jelentős lépése az egységes szerződési jog felé az volt, amikor a Bizottság 2001-ben közleményt bocsátott ki, melyben négy lehetséges szerepet vázolt fel az Európai Unió részére a polgári jog közelítésére. Az első opció szerint az Uniónak nem kell lépnie az adott kérdéskörben, a második megoldás alapján az Unió csupán támogatja a közös alapelvek kidolgozását. A harmadik lehetőség a jelenlegi közösségi előírások átdolgozása, míg a negyedik kötelező erejű, átfogóbb jogszabályok alkotása (Szabó 2003). Látható, hogy az Unió szerepe a passzív hozzáállástól, a beavatkozástól való tartózkodástól fokozatosan halad az egyre aktívabb magatartás felé. Ettől eltérően a 2003-as akcióterv már „csupán” egy koherensebb európai szerződési jog megteremtésére, azaz az *acquis* fejlesztésére hívott fel – olyan közös referenciakeret létrehozásával, amely közös elveket, terminológiát és mintaszabályokat tartalmaz –, s nem hangoztatta az egész szerződési jogot rendező európai aktus megalkotásának lehetőségét. Ennek oka, hogy a kódex megalkotására alacsony volt az elfogadási készség, ami a Bizottságot is elbizonytalanította és irányváltásra indította. Cél egy diszpozitív rendszer megteremtése, melynek azonban nem lenne kötelező az alkalmazása. A következő évben megjelent közlemény mérföldkövet jelentett abból a szempontból, hogy a magánkezdeményezések helyett politikai szintre emelte a magánjogi egységesítés kérdését, hiszen a közös referenciakeret megalkotásában a politikai döntéseknek kiemelkedő szerepet szánt. 2010 nyarán jelent meg a Bizottság Zöld Könyve az európai szerződési jog legmegfelelőbb eszközének megválasztásáról. Ezt megelőzően egy szakértői csoport vizsgálta, hogy megvalósítható-e olyan felhasználóbarát eszköz, amely egyrészt hasznos mind a fogyasztók, mind a vállalkozások számára, másrészt pedig jogbiztonságot teremt. A lehetséges megoldások a jogilag nem kötelező eszköztől az eltérő nemzeti szabályozás alternatívájaként egységes rendelkezéseket megállapító, kötelező erejű jogszabályig terjedhetnek.

A Ptk. rekodifikációja jól példázza, hogy az európai jogtudomány eredményei mintaként, ötletforrásként szolgálhatnak a nemzeti törvényalkotás számára. Az új Ptk. Bizottsági Javaslat az általános indokolásban kifejezetten utal arra, hogy a szerződési jog szabályozásánál figyelembe vették a nemzetközi jogalkotás eredményeit, többek között az Európai Alapelveket és az európai modellszabályokat (Vékás 2011). Az új Ptk. elkészítése azon folyamat befejezésének tekinthető, mely során a piacgazdaság intézményei a jogrendszer részévé váltak. Az átmeneti időszakot erősen befolyásolta az, hogy az Európai Közösségek jogharmonizációs követelményeinek meg kellett felelni. Az európai szabályok átültetése két következménnyel járt: egyrészt a fejlődést segítette elő azáltal, hogy átvételre kerültek a piacgazdaság feltételeként meghatározott jogszabályok, másrészt az európai jog recepciója növelte a magyar polgári jog inkohereciáját. Ez az inkoherecia is hozzájárult annak az igénynek a kialakulásához, hogy szükség van egy új Ptk. megalkotására (Kisfaludi 2008).

Véleményem szerint nem kizárt egy egységes európai szerződési jogi kódex megalkotása. Azt azonban nem gondolom, hogy egy ilyen törvénykönyv kötelező erővel bírhatna. Legnagyobb jelentőségét abban látom, hogy választható jogként alkalmazandóvá válhat, illetve mintaként szolgálhat a nemzeti jogalkotók és a jogi oktatásban résztvevők számára. Bár a kódex megalkotása sem lenne könnyű feladat, a legkomolyabb problémát a rendelkezések egységes értelmezése, a lassú és csak fokozatos átalakulásra képes bírói gyakorlat jelentené.

5. BEFEJEZÉS

A jogalkotó – a jogra jellemző módon – a bekövetkező gazdasági, műszaki változásokat „csak” követni tudja a már meglévő jogszabályok módosításával vagy újak megalkotásával. A fejlődéshez ugyanakkor az érintettek konszenzusával létrejövő megállapodások sokkal könnyebben tudnak alkalmazkodni. Ez az oka annak, hogy napjaink globális és folyamatosan változó gazdasága nem tűri a törvényhozás meghatározottságát és merevségét, így a

törvények helyett a szerződéseké lett a vezető szerep (Galgano 2006). Ezt igazolja a fent említett atipikus szerződések egyre táguló köre, valamint az általános szerződés feltételek alkalmazásának terjedése. Bár az Európai Unió keretei között igen színvonalas kodifikációs munkálatok folynak, melyek a tárgyalat kérdéskört is érintik és befolyásolják, az új Polgári Törvénykönyv alkotása is arra utal, hogy a magánjog egészét ma még csak nemzeti szinten lehet törvénybe foglalni.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Balogh Zsolt György (2000): Jogügyletek a hálózaton: az elektronikus kereskedelem. JURA 2000. 1-2.
- Bassola Bálint (2004): Az általános szerződési feltételekben alkalmazott tisztességtelen klauzulák kérdésköre. A francia és a magyar jogalkotás és jogalkalmazás összehasonlító jogi elemzése egy közösségi jogi irányelv fényében. In: Szabó Gergely (szerk.): Magyarország és az Európai Unió. Országgyűlés Hivatala. Budapest.
- Bassola Bálint (2005): A polgári jog és a versenyjog találkozása az általános szerződési feltételek területén – kapcsolódások és elhatárolások. In: Tóth Tihamér (szerk.): A versenyjog aktuális kérdései, Szilágyi P. B. Budapest.
- Bebök Gábor – Kapa Mátyás (1997): Az általános szerződési feltételekről. *Collega*. 1997. 4.
- Fehér Ferenc (1982): Az üzletszabályzatok, általános szerződési feltételek egyes jogi kérdései. *Magyar Jog*. 1982. 7.
- Fézer Tamás (2009): Elektronikus kereskedelem. In: Csécsy – Fézer – Hajnal – Károlyi – Petkő – Törő: A gazdasági szféra ügyletei (Károlyi Géza és Fézer Tamás szerk.). Debreceni Egyetemi Kiadó Debrecen University Press. Debrecen.
- Francesco Galgano (2006): Globalizáció a jog tükrében. A gazdaság jogi elemzése. Ford.: Metzinger Péter. HVG ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest.
- Horváth Attila (2006): A magyar magánjog történetének alapjai. Gondolat Kiadó. Budapest.
- Király Miklós (2000): Az Európai Közösségek irányelveinek hatása a szerződési jogra a fogyasztóvédelem területén. *Magyar Jog*. 2000. 6.
- Kisfaludi András (2008): The Influence of Harmonisation of Private Law on the Development of the Civil Law in Hungary. *Juridica International*. 2008. 1.
<http://www.juridicainternational.eu/index/2008/vol-xiv/the-influence-of-harmonisation-of-private-law-on-the-the-development-of-the-civil-law-in-hungary> (letöltés ideje: 2010-09-28).
- Kónyáné Simics Zsuzsanna (2000): Az általános szerződési feltételekkel kapcsolatos polgári jogi szabályozás változásairól. In: Tóth Károly (szerk.): Tanulmányok Dr. Bérczi Imre egyetemi tanár születésének 70. évfordulójára. JATE ÁJK Tudományos Bizottsága. Szeged.
- Ole Lando (2002): Az Európai Szerződési Jog Alapelvei. *Európai Jog*. 2002. 1.
- Osztivits András (2002): Bevezető gondolatok az Európai Szerződési Jog Alapelveiről. *Európai Jog*. 2002. 1.
- Papp Tekla I. (2011): Az atipikus szerződések és a magyar Polgári Törvénykönyv rekodifikációja. *Jog, állam, politika*. 2011. Különszám.
- Papp Tekla II. (2011): Az atipikus szerződések áttekintése. In: Jenovai Petra – Papp Tekla – Strihó Krisztina – Szeghő Ágnes: Atipikus szerződések. *Lectum Kiadó*. Szeged.
- Strihó Krisztina (2009): Az elektronikus kereskedelem kontra fogyasztóvédelem. In: Hetesi – Majó – Lukovics (szerk.): A szolgáltatások világa. *JATEPress*. Szeged.
- Szabó Béla (2003): Gondolatok félúton az egységes európai szerződési jog felé – Lando vs. Gandolfi vs. UNIDROIT? *Sectio Juridica et Politica*. Tomus XXI/2. Miskolc.
- Szerencsés Angéla (2001): A biztosítási szerződések lényeges elemei az általános szerződési feltételek. *Napi Jogász*. 2001. 4.
- Takáts Péter (1980): Fogyasztói szabványszerződések létrejötte és az együttműködési kötelezettség. *Jogtudományi Közlöny*. 1980. 4.

Takáts Péter (1983): A szabványszerződések jogi alapkérdései. Állam és Jogtudomány. 1983. 3.

Vékás Lajos (1977): A szerződési rendszer fejlődési csomópontjai. Akadémiai Kiadó. Budapest.

Vékás Lajos (2011): Az új Polgári Törvénykönyv Bizottsági Javaslatja magyarázatokkal. Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft. Budapest.

Verebics János (2001), Az elektronikus gazdasági kapcsolatok joga. HVG ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest.

Verebics János (2004): Az európai magánjog fejlődésének főbb irányai – A jogegységesítés útjai és újabb állomásai. TYPONOVA Kft. Budapest.

Wittich Tamás (2010): Az elektronikus kereskedelmi tevékenység jogszerűségének ellenőrzése, különös tekintettel a tájékoztatási kötelezettség teljesítésére.

http://www.nfh.hu/data/cms20699/E_ker_jelentes_08.pdf (2010. május 19-i letöltés).

A Bizottság Zöld Könyve a fogyasztók és a vállalkozások javára szolgáló európai szerződési jog felé történő előrehaladás szakpolitikai választás lehetőségeiről. COM(2010)348 végleges. Brüsszel, 2010.7.1.

Az elektronikus kereskedelmi tevékenység ellenőrzéséről.

http://www.nfh.hu/data/cms29787/eker_09.pdf (2010. június 9-i letöltés).

17/1999. (II. 5.) Kormányrendelet a távollevők között kötött szerződésekről

1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről

2001. évi CVIII. törvény az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről

Vj-053/2007/21. számú határozat.

Vj-129/2005/31. számú határozat.

Vj-133/2005/26. számú határozat.